

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma

Rissanen Kirsi

KOIRANOMISTAJAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET SEKÄ
NIIHIN LIITTYVÄ VIRANOMAISVALVONTA

Opinnäytetyö
Helmikuu 2013

OPINNÄYTETYÖ
Helmikuu 2013
Liiketalouden koulutusohjelma

Karjalankatu 3
80200 JOENSUU
p. +358 (0)50 260 6800

Tekijä
Kirsi Rissanen

Nimeke
Koiran omistajan oikeudet ja velvollisuudet sekä niihin liittyvä viranomaisvalvonta

Tiivistelmä

Opinnäytetyön aiheena ovat koiranomistajan oikeudet ja velvollisuudet sekä niihin liittyvä viranomaisvalvonta. Opinnäytetyön aihe on valittu aiheen ajankohtaisuuden ja eläinsuojelulainsäädännön uudistamishankkeen vuoksi. Työn tarkoituksena oli selvittää koiran omistamisen käsitettä eri lakilähteiden sekä kirjallisuuden avulla. Opinnäytetyötä syvensi näkökulma lainsäädännön vaikutuksista koiran omistajan arkeen sekä viranomaistoiminnan ulottuvuus tapauksissa, joissa eläinsuojelurikos tai rikoksesta epäily tulee kysymykseen.

Opinnäytetyö on lainopillinen pöytälaatikkotutkimus. Tutkimus on toteutettu käyttäen hyödyksi eläinsuojelulakia, rikoslakia sekä metsästyslakia. Viranomaisten toimintaa sekä toimivaltaa on käsitelty eläinsuojelulain näkökulmasta. Maa- ja metsätalousministeriön käynnistämän eläinsuojelulainsäädännön uudistamishankkeen voidaan katsoa olevan tarpeellinen eläinsuojelulain nykytilan vuoksi.

Koiran omistajana voi toimia lainsäädännön mukaisesti kuka tahansa henkilö, joka kykenee huolehtimaan koirasta. Koiran omistaminen eroaa kasvattamisesta; koiran omistaja on tyypillisesti yksityinen henkilö, kun kasvattaja on puolestaan elinkeinonharjoittaja. Eläinsuojelulain määrittämiä viranomaisia eläinsuojeluasioissa ovat maa- ja metsätalousministeriö, Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, aluehallintovirastot, poliisi, kunnan eläinlääkäri sekä terveystarkastajat.

Kieli
suomi

Sivuja 27

Asiasanat
lainopillinen tutkimus, eläinsuojelu, viranomaisvalvonta

THESIS
February 2013
Degree Programme in Business Economics
Karjalankatu 3
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 (0)50 260 6800

Author

Kirsi Rissanen

Title

The Rights and Obligations of a Dog Owner, and their Surveillance by Authorities

Abstract

The subject of the thesis is The Rights and Obligations of a Dog Owner, and their Surveillance by Authorities. The subject was chosen because of its topical interest due to renewal of the Animal Welfare Act (247/1996). The purpose of the thesis was to define the concept of dog ownership with the help of Finnish legislation and relevant literature. The thesis also provides a deeper perspective on the impact of legislation and supervision on a dog owner's daily life mostly in the case of a crime (Criminal Act 39/1889, 17-14§) or suspicion of a criminal activity.

The thesis is legal research. The study was based on Finnish Animal Welfare Act (247/1996), Criminal Act (39/1889) and Hunting Act (615/1993). The supervision of the compliance with the law by officials was viewed from the perspective of the Animal Welfare Act.

Based on the Finnish legislation, a dog owner can be anyone who can take care of his or her dog. The ownership of the dog differs from dog breeding. The dog owner is typically an individual who buys the dog from the breeder, who is usually an entrepreneur.

The supervisory authorities of animal welfare are defined in the Animal Welfare Act (247/1996). The listed authorities include Ministry of Agriculture and Forestry, Finnish Food Safety Authority Evira, regional state administrative agencies, police, regional veterinarians and health inspectors.

Language
Finnish

Pages 27

Keywords

legal research, animal welfare legislation, surveillance by authorities

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Eläinsuojelu	7
2.1	Eläinsuojelun tarkoitus ja siihen liittyvä sääntely.....	7
2.2	Eläinsuojelulain muutokset	9
3	Koiran omistajan oikeudet ja velvollisuudet	11
3.1	Koiran omistajan oikeudet	12
3.2	Koiran omistajan velvollisuudet.....	15
3.3	Rikoslain säädökset eläinsuojelurikoksista ja -rangaistuksista	18
3.4	Suomen Kennelliiton Kurinpitolaikunnan rangaistukset	20
3.5	Metsästyslain vaikutus koiran omistukseen	20
4	Viranomaisvalvonta.....	22
4.1	Eläinsuojelua valvovat viranomaiset ja toimivalta	22
4.2	Viranomaisvalvonnan toteutuminen.....	24
5	Pohdinta.....	25
	Lähteet.....	27

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aiheena ovat ”koiranomistajan oikeudet ja velvollisuudet sekä niihin liittyvä viranomaisvalvonta”. Valitsin koiran omistajuuteen liittyvän aiheen, sillä koirien hyvinvointi ja koiranomistajien häilyvät oikeudet sekä velvollisuudet ovat olleet viime aikoina paljon median puheenaiheina. Aiheen ajankohtaisuutta korostaa keskustelu niin sanotusti vanhentuneesta sekä puutteelliseksi osoittautuneesta lainsäädännöstä. Media on entistä kiinnostuneempi eläinten, erityisesti koirien hyvinvoinnista. Muun muassa sanomalehti Karjalainen on huomionnut eläinten heikkoa kohtelua toistuvasti. Suurimpina huolina on pidetty vielä vuonna 2012 riittämätöntä lainsäädäntöä sekä valvontaeläinlääkärien ylisuurta työtaakkaa. (Romero, 2012, 3.) Myös Suomen Kennelliiton Koiramme-lehdessä on kirjoitettu koirien kaltoinkohtelusta. Laiminlyötyjen ja pahoinpideltyjen lemmikkien määrät kasvavat päihteiden, kuten alkoholin, vaikutusten alaisena, eivätkä viranomaiset kykene tämänhetkisen lainsäädännön puitteissa puuttumaan päihteiden käyttäjien aiheuttamiin laiminlyönteihin tarpeeksi ajoissa tai riittävästi. (Raippa, 2012, 76–79.)

Maa- ja metsätalousministeriö, joka ohjaa ja valvoo sekä toimeenpanee eläinten hyvinvointia koskevia säädöksiä, on aloittanut eläinsuojelulain (247/1996) uudistuksen valmistelun. Uudistuksen tarkoituksena on selkeyttää eläinsuojeluun kohdistuvaa lainsäädäntöä sekä parantaa eläinten hyvinvoinnin tilaa. Lakiesityksen pitäisi olla valmis vuonna 2014. (Maa- ja metsätalousministeriö, 2012.)

Lainopillisen tutkielman tekeminen koiran omistamisesta ja viranomaisvalvonnasta oli tarpeen, sillä erilaisia ongelmia omistajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyen ilmenee jatkuvasti. Lehtikirjoituksista päätellen osa omistajista kohtelee lemmikkiään erittäin huonosti jättäen koiransa esimerkiksi ruokkimatta tai ulkoiluttamatta päiväkausiksi. Viranomaiset tekevät toimivaltansa sekä virkavallan riittävyden rajoissa sen mihin kykenevät. Laki sallii kuitenkin tavallisen kansa-

laisen ilmoitukset väärin kohdellusta eläimestä, mikä edesauttaa viranomaisvalvonnan toteutumista.

Opinnäytetyöni on lainopillinen tutkimus, jonka tarkoitus oli selvittää koiran omistamiseen liittyvien oikeuksien, velvollisuuksien, viranomaisvalvonnan sekä lainsäädännön ongelmakohdat Suomessa. Lainopillinen tutkimus tutkii sillä hetkellä voimassaolevaa lainsäädäntöä. Oikeuslähteitä tulee käyttää etusijajärjestyksen mukaisesti käyttäen ensisijaisesti vahvasti velvoittavia lähteitä (primääri-lähteet) kuten lakeja ja asetuksia ja toissijaisesti heikosti velvoittavia ja sallittuja lähteitä (sekundäärilähteet), kuten tuomioistuinten päätöksiä ja ratkaisuja, lainvalmistelutöitä ja oikeuskirjallisuutta. (Husa, Mutanen & Pohjolainen, 2008, 33) Noudatin opinnäytetyötä tehdessäni etusijajärjestystä ja erittelin riittävän selvästi käyttämäni lähteiden tiedot sekä omat pohdintani. Näin ollen, opinnäytetyöni on luotettava.

Lainopillisessa tutkimuksessani otin huomioon tutkimuksen eettisyyden noudattamalla mahdollisimman hyvin hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää, että tutkin aihetta ja toimin omalta osaltani rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti sekä hankin tietoni hyvän tavan mukaisesti. Eettisyyteen kuuluu myös se, että suunnittelin ja toteutin tutkimuksen ja raportoin siitä asianmukaisesti enkä plagioinut toisten tekstejä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 23–26.) Tutkimustani on mahdollista syventää käsittämään kaikkia lemmikkieläimiä ja niiden omistajia. Lainopillista tutkimustani on myös mahdollista kehittää eteenpäin esimerkiksi tarkastelemalla tarkemmin muita oikeuslähteitä kuin eläinsuojelulakia. Edelleen tutkimuksessa on mahdollista käyttää apuna Suomen Kennelliittoa tai paikallisia kennelpiirejä, joiden haastattelut voivat tuoda uudenlaista näkökulmaa.

Viranomaisvalvonnan osalta aihe rajautuu viranomaisvalvontaa suorittavien tahojen erittelyyn sekä niiden tehtäviin. Eläinsuojelulainsäädännön lisäksi aiheitani rajaavat joidenkin pykälien osalta myös metsästyslainsäädäntö sekä järjestyslaki (612/2003), joiden osalta selvennän käsitystä omistajan vastuusta koiran ulkoiluttamisen ja irtipitoon liittyen. Lainsäädännön ongelmakohtia pohtiessani hyödynnän opinnäytetyössäni eri oikeusasteiden, esimerkiksi Kuluttajariitalau-

takunnan ja Korkeimman oikeuden päätöksiä ja lausuntoja. Muun kirjallisuuden osalta tarkastelen aiheitani muun muassa teoksen Koiranomistajan oikeusopas (2011) avulla.

Tutkimustehtävänäni oli vastata seuraaviin kysymyksiin: mitä ovat koiran omistamiseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet, mitkä ovat oikeuksia ja velvollisuuksia valvovat tahot sekä mitkä ovat oikeuksien ja velvollisuuksien valvonnan keinot. Selvensin opinnäytetyössäni joitakin lainsäädännön käsitteitä sekä esittelen joitakin oikeuksia ja velvollisuuksia, joita on löydettävissä tämänhetkisestä lainsäädännöstä. Kirjoitin auki joitakin vaikeita omistajuuteen liittyviä asioita sekä selvensin syitä, miksi lainsäädännön uudistaminen sekä viranomaisvalvonnan edistäminen olisi ensiarvoisen tärkeää.

Tutkimusmenetelmäni on lainopillinen kirjoituspöytä tutkimus, sillä se sopii luontevasti aihevalintani kanssa yhteen. Sen lisäksi lainopillinen tutkimus on hyvin tyypillinen tutkimus oikeudenalalla. Lainopillisessa opinnäytetyössä tutkitaan voimassaolevan oikeuden sisältöä tulkiten ja systematisoiden eli jäsentäen sitä. Toisin sanoen keräsin yhteen aiheetta koskevia oikeussäännöksiä sekä siihen liittyvää kirjallisuutta samalla vastaten niiden avulla tutkimuskysymyksiin. Oikeussäännöksiä osalta etsin ongelmakohtia ja pyrin selventämään, miksi niitä tulisi uudistaa sekä millainen uudistaminen olisi parhaaksi eläinten oikeuksien kannalta.

2 Eläinsuojelu

2.1 Eläinsuojelun tarkoitus ja siihen liittyvä sääntely

Eläinsuojelulainsäädäntö on tullut alun perin voimaan vuonna 1934. (Hallituksen esitys 36/1995.) Voimassaolevan eläinsuojelulain tarkoituksena on ”suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta” sekä ”edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua”. (Eläinsuojelulaki 247/1996

1:1§.) Lain alkuperäinen tarkoitus oli koota eläinsuojeluun liittyvät säännökset useiden lakien sijasta yhden lain sisälle siten, että laki on systemaattisempi ja tehokkaampi. Eläinsuojelulain rinnalle säädettiin lisäksi täydentämään eläinsuojeluasetus. Eläinsuojelulain tehokkuutta lisättiin myös liittämällä erityinen säädös eläintenpitokiellosta eläinsuojelulain lisäksi rikoslakiin. Eläintenpitokiellon tarkoitus on suojella eläintä omistajan tai muun ihmisen lainvastaisilta toimilta, esimerkiksi aiheettomalta väkivallalta tai laiminlyönneiltä (Hytönen, 2007, 63–64).

Eläinsuojelulaki (247/1996) asettaa pääpuitteet eläinsuojelulle. Suurin osa eläimiin liittyvästä säädännöstä on yhdistetty vuonna 1996 säädettyyn lakiin, jota täsmennetään pääsääntöisesti vain muutamilla muilla laeilla; rikoslain (39/1889) säädökset eläinsuojelun osalta rajoittuvat rangaistavuuteen ja rangaistusten asettamiseen eläinsuojelurikoksissa, metsästyslain (615/1993) säädökset rajoittavat koiran omistajan toimintaa esimerkiksi koiran metsästyskäytön sekä irtipitosäännösten kautta. Eläinsuojelulain lisäksi säädettyjen säädösten tarkoituksena on täydentää eläinsuojelulakia siten, että eläinten hyvin kohtelun tavoitteet täyttyvät mahdollisimman hyvin. Koiraa ympäröivän olinpaikan kannalta on myös tärkeää muistaa järjestyslain (612/2003) säännös 14 § koirakurista sekä 14:16.2 §:n 11 kohta eläinten pitämiseen liittyvästä laiminlyönnin rangaistavuudesta. Koirakuri suojaa koiran ympäristöä aina kiinnipidosta roskaamiseen saakka.

Eläinsuojelu nivoutuu yhteen lukuisten eri lakisäädösten kanssa. Monessa tapauksessa ihminen, eläin ja luonto kohtaavat, jolloin sovellettavaksi tulee erinäisiä säädöksiä lain eri aloilta. Muun muassa ympäristöoikeus auttaa ymmärtämään eläinsuojelun tarkoitusta sekä eläinsuojelulakia, sekä toimii eräänlaisena raamina tilanteissa, joissa eläin ja ihminen kohtaavat luonnossa. Eläinsuojelun peruseriaate, eläinten suojeleminen tarpeettomalta kärsimykseltä, tuskalta ja kivulta tulee esiin myös ympäristöoikeuden kirjallisissa teoksissa. Hollon (2009, 271–272) mukaan eläinsuojelu täydentää luonnonsuojelua eläinkokeiden ja elintarvikehuollon kautta. Kuitenkin, eläinsuojelua tarkasteltaessa on otettava huomioon useita muita lakeja, jotka pyrkivät suojaamaan eläimiä eläinsuojelulain puitteissa turhalta kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä. Eläinsuojelulaki on tä-

mänhetkisessä muodossaan erittäin yksityiskohtaista koskien lähes kaikkea eläinten kanssa tapahtuvaa toimintaa. Eläinsuojelulaki ja -asetus kattavat kaikki eläimiin kohdistuvat toimenpiteet ja elinkeinot, joita on tarpeen rajoittaa lainsäädännöllä. Tämänhetkinen lainsäädäntö ei kuitenkaan puutu esimerkiksi terveysuojelun, geenitekniikan ja lääketeollisuuden sääntelyyn niiden toiminnan laajan luvanvaraisuuden vuoksi (Hollo, 2009, 271–272).

2.2 Eläinsuojelulain muutokset

Eläinten kaltoinkohtelua koskevaa videomateriaalia sekä lehtikirjoittelua on seurattu niin Suomessa kuin maailmanlaajuisestikin huomattavasti enemmän 2000-luvulla kuin 1900-luvulla. Median tarjoama tietoisuus huonoissa oloissa elävistä eläimistä saa ihmiset huolestumaan ja sitä kautta myös lainsäätäjien on reagoitava kansalliseen huoleen. Vuonna 2011 annettiin ennätysmäärä tuomioita eläinsuojelurikoksista. Lehdistö epäilee vuoden 2011 rangaistusmäärän nousun johtuneen viranomaisten hitaasta heräämisestä eläinsuojelun valvontaan. (Aro, J., 29.12.2012) Koirien kohtalo puhuttaa lehdistössä, sillä etenkin Suomen Kennelliitto käy edelläkävijänä taistelua koirien paremman kohtelun puolesta. Suomen Kennelliiton Koiramme -lehti kertoo ajoittain karua sanomaa koirien kaltoinkohtelusta; milloin koira jätetään ruokkimatta, milloin koira taasen löydetään omista jätteistään aliravittuna ja hylättynä suljetusta tilasta, jollaisessa sen ei pitäisi missään tapauksessa olla. Eläinsuojelulakiin sekä rikoslakiin on juuri tästä syystä kaivattu tiukempaa sääntelyä siten, että eläinten kohtelu saataisiin täsmäämään eläinsuojelulain alkuperäisen tarkoituksen kanssa.

Eläinsuojelulaki elää muiden lakien tavoin kansallisen lainsäädännön ja yhteiskuntarakenteessa tapahtuvien muutosten mukana, joten siihen on tehtävä muutoksia tarpeen mukaan. Tästä syystä eläinsuojelulakiin (247/1996) on tehty useita muutoksia vuosien 1971 ja 1995 välillä. Hallituksen esityksen (HE 36/1995 vp) mukaan muutokset ovat olleet pääosin täsmentäviä ja tehostavia. Viimeisimmän, vuonna 1995 tehdyn muutoksen tarkoituksena oli sisällyttää eläinsuojelulakiin poliisilain (493/1995) antamisen yhteydessä aiheutuneita täsmennyksiä. Hollo on tehnyt Maa- ja metsätalousministeriötä ja lainuudistamishanketta varten lainopillisen selvityksen eläinsuojeluoikeudesta ja sen kehittä-

mistarpeista. (Hollo, 2010) Selvityksen tarkoitus oli selvittää kuinka nykyinen lainsäädäntö täyttää lainvalmistelulle asetettavat vaatimukset perustuslain ja Euroopan unionin asettamien vaatimusten valossa sekä esittää suuntaviivoja eläinsuojelulain kokonaisuudistusta silmälläpitäen. Selvityksessään Hollo esittää lakia yhdenmukaistettavaksi ja muutettavaksi edelleen systemaattisempaan muotoon (Hollo, 2010, 2). Hollon selvityksen lisäksi Maa- ja metsätalousministeriö on käyttänyt lainvalmistelussa useita kyselyitä, joilla on selvitetty eri viranomaisten ja eläinten kanssa työskentelevien sekä yksityisten henkilöiden mielipiteitä lain uudistamishankkeista. (Maa- ja metsätalousministeriö, 2012.)

Maa- ja metsätalousministeriö on perustanut vuoden 2012 syyskuussa eläinsuojelulakiin tulevia muutoksia ja lakiesityksen tekoa sekä valmistelua varten ohjaus- ja työryhmän, jonka puheenjohtajana toimii osastopäällikkö Riitta Heinen. Maa- ja metsätalousministeriön kokoamaan ohjaus- ja työryhmään kuuluvat muun muassa eläinlääkäri sekä erilaisiin laki- ja eläinsuojeluasioissa toimivia henkilöitä. Vastuuhenkilönä toimii maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintäylitarkastaja Tiina Pullola. (Eläinsuojelun uudistamishanke, ohjaus- ja työryhmä, 2012) Ryhmän tavoitteena on saada aikaiseksi lakiesitys eläinsuojelulain (247/1996) muuttamisesta perustuslain (myöhemmin: PL, 731/1999) vaatimusten mukaiseksi sekä muuttaa nykyisessä muodossaan olevaa eläinsuojelulakia selkeämpään muotoon. (Maa- ja metsätalousministeriö, 2012) Tärkeimmiksi tarkastelun ja uudistusten kohteiksi ohjaus- ja työryhmä on asettanut PL:n yksityiselämän ja kotirauhan suojaa koskeva säännös (PL 10§), omaisuuden suoja (PL 15§), elinkeinovapautta (PL 18§), asetuksenantovaltuutta (PL 80§) sekä julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle (PL 124 §) koskevat säännökset suhteessa muutoksen alla olevaan eläinsuojelulakiin.

Maa- ja metsätalousministeriön perustaman ohjaus- ja työryhmän tehtävänä on uudistaa eläinsuojelulakia pääosin PL:n (731/1999) mukaiseksi sekä yhdenmukaistaa vanhentunutta eläinsuojelulainsäädäntöä muiden lakien kanssa. Perustuslain (PL, 731/1999) lisäksi ohjaus- ja työryhmän on huomioitava eläinsuojelulain suhdetta muuhun lainsäädäntöön, kuten eläinlääkintähuoltolakiin (765/2009), eläinten lääkitsemisestä annettuun lakiin (617/1997), eläintautilakiin (55/1980), kotieläinjalostuslakiin (794/1993), eläinten kuljetuksesta annettuun

lakiin (1429/2006), eläintenpitokieltorekisteristä annettuun lakiin (21/2011), eläintunnistusjärjestelmästä annettuun lakiin (238/2010), koe-eläintoiminnasta annettuun lakiin (62/2006) ja eläinlääkärin ammatinharjoittamisesta annettuun lakiin (29/2000) sekä metsästyslakiin (615/1997). Tämän lisäksi ohjaus- ja työryhmän tulee ottaa huomioon myös yleishallinto-oikeudellisessa lain sääntelyssä tapahtuneet muutokset eläinsuojelulainsäädäntöön liittyen ja tehdä sen myötä niihin liittyvät säädösmuutokset lakiesitykseen (Eläinsuojelun uudistamishanke, ohjaus- ja työryhmä, 2012.).

Eläinsuojelulakiin tehtävän muutosesityksen valmistelussa on selvitetty kuinka eläinten hyvinvoinnin tila on parannettavissa lainsäädännön avulla. Ohjaus- ja työryhmän tehtävinä ovat myös tarkastella ja selvittää tämänhetkisen eläinsuojeluvalvonnan toimivuutta sekä sen tehostamismahdollisuuksia. Muutoksia tehtäessä on myös luonnollisesti tarkasteltava tulevan lakiehdotuksen mahdollisia vaikutuksia lain valmistelun yhteydessä. Viimekätinen hankkeen tarkoitus on toisin sanoen saattaa eläinsuojelulaki perustuslain ajankohtaisten vaatimusten mukaiseksi, selkeyttää eläinsuojelua koskevaa sääntelyä helpommin ja selkeämmin tulkittavaan ja sovellettavaan muotoon rakenteellisesti sekä kielellisesti, varmistaa EU-lainsäädännön tehokkaampi täytäntöönpano kansallisessa lainsäädännössä, pyrkiä parantamaan eläinten hyvinvoinnin tilaa eläinsuojelulain uudistusten kautta sekä lainsäädännön puitteissa tehostaa eläinsuojeluvalvontaa (Eläinsuojelun uudistamishanke, työryhmä, 2012.).

3 Koiran omistajan oikeudet ja velvollisuudet

Jotta koiran omistamiseen liittyviä vastuita ja oikeuksia pystyy ymmärtämään niiden vaatimassa laajuudessa, tulee ymmärtää myös koiran omistaminen käsitteenä lainsäädännössä. Koiran omistaminen ja kasvattaminen ovat täysin eri asioita. Ollakseen koiran omistaja henkilöllä ei tarvitse olla minkäänlaista ominaisuutta tai pätevyyttä saadakseen koiran haltuunsa ja huolehdittavakseen. (Jaakonsaari & Ojala, 2011, 19) Koiran kasvattajana voi toimia Suomessa omistajan tavoin kuka tahansa. Suomen Kennelliitto on kuitenkin pyrkinyt edistä-

mään hyvää jalostustapaa ja terveellisten koirien käyttämistä jalostukseen Kasvattajasitoumuksella. Kasvattajasitoumuksella Kennelliiton jäsenenä oleva, kasvattajana toimiva henkilö sitoutuu noudattamaan Kennelliiton allekirjoitushetkellä voimassaolevia sääntöjä. (Jaakonsaari & Ojala, 2011, 40) Osto- ja myyntitilanteessa koira myyvä kasvattaja on elinkeinonharjoittajan asemassa ja ostaja puolestaan kuluttajan asemassa. Riita- ja epäselvyyssitilanteissa riita ratkaistaan sillä hetkellä voimassaolevalla lainsäädännöllä. Koiran kaupassa noudatettavia lakeja ovat kauppalaki (355/1987), kuluttajansuojalaki (38/1978), laki osamak- sukaupasta (91/1966) sekä vahingonkorvauslaki (412/1974). Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliset riitatilanteet ratkaistaan Kuluttajariitalautakunnassa, joka noudattaa päätöksenteossa kuluttajansuojalakia sekä toimii kuluttajariitalautakunnasta säädetyn lain (8/2007) säännösten puitteissa. (Jaakonsaari & Ojala, 2011, 50–53)

3.1 Koiran omistajan oikeudet

Koiran omistajana voi toimia kuka tahansa henkilö tai yhteisö, jolla ei ole rikoslain (39/1889) 17:23 § mukaista eläintenpitokieltoa. Eläintenpitokielto määrätään määräaikaisena tai ikuisena henkilölle, joka on rikkonut eläinsuojelulakia tai muutoin toiminut eläintä vahingoittavalla tavalla törkeästi. Eläintenpitokielto määrätään tuomioistuimen lisärangaistuksena törkeästä eläinsuojelurikoksesta. Koiran omistaja saa eläinsuojelulain puitteissa harrastaa, kilpailuttaa ja pitää koira. Koiran omistaja saa myydä koiran seuraavalle henkilölle välittömästi sen ostettuaan tai käyttää sitä halutessaan jalostukseen, ellei omistajan ja kasvattajan välille ole solmittu jalostuskäyttöä rajoittavaa sopimusta. Koiran omistaja saa jakaa omistajuuden toisen henkilön tai yhteisön kanssa. Omistussuhteen jakautumisesta tulee tehdä sopimus. Mikäli koira on yhteisomistuksessa, tulee kaikista koiraa koskevista asioista koiran henkeä koskevia päätöksiä lukuun ottamatta tehdä päätös yhdessä omistajien kesken, ellei muuta ole sopimuksin sovittu. Koiran omistajalla on koirastaan hallintaoikeus, joka voi jakautua ilman omistajuussuhdetta useampien henkilöiden kesken määrittämättömin osuuksin. Haltijalla tarkoitetaan sellaista henkilöä, jonka luona koira pääasiallisesti nukkuu, syö ja oleilee sopimuksen mukaisesti. Hallintasuhde voidaan määrittää suullisella tai

kirjallisella sopimuksella. Koiran omistajalla ja kasvattajalla voi olla vaihtoehtoisesti olemassa sijoittamissopimus, jonka mukaisesti koira asuu pääasiallisesti omistajan luona, mutta kasvattajalla on, riippuen sopimuksen laajuudesta, oikeus käyttää koira jalostus- tai kilpailutoimintaan. Omistajuus voi olla myös jakautunut monelle henkilölle taikka yhteisölle yhteisesti vaihtelevin omistussuhtein. Tällöin vastuu koiran käytöksestä ja mahdollisesta vahingonteosta määrittyy joko sopimuksen mukaisesti tai haltijasuhteen kautta (Jaakonsaari & Ojala, 2011, 20–25).

Koiran omistajalla on kuluttajansuojalain (38/1978) 5 luvun mukainen oikeusturva koiran ostajana. Koiran ostaja tulkitaan kuluttajansuojalain mukaisesti kuluttajaksi, sillä koira ei toistaiseksi luokitella lainsäädännössä muuksi kuin esineeksi. Kuluttajansuojalainsäädännön tunteminen on tärkeää koiran ostajan kannalta. Kuluttajansuojalain mukaisesti kuluttajan oikeuksia ei voida kumota kaupassa tehdyllä sopimuksella. Kuten muussakin kulutustavaran kaupassa, myös koiran ostamistilanteessa myyjää velvoittaa kauppatavaran ostajalle saatamisvelvollisuus sopimuksen mukaisesti tai viipymättä. Kuluttajansuojalain 5:4§:n mukaisesti kauppatavara onkin luovutettava ostajalle sopimuksen puuttuessa kohtuullisessa ajassa. Myyjällä on kuluttajansuojalain 5:6 §:n mukainen vaaravastuu tavaran tuhoutumisesta, katoamisesta, unohtumisesta tai vähenemisestä. Koiran kaupassa kasvattaja on toisin sanoen vastuussa koirasta ja sen terveydestä sekä fyysisestä tilasta aina luovutushetkeen saakka. Jos koira sitä vastoin on jo ehditty luovuttaa ostajalle ennen lopullinen kauppahinnan suorittamista ja koira vahingoittuu, on ostaja edelleen velvollinen suorittamaan myyjälle kauppahinnan kuluttajansuojalain 5:6 §:n mukaisesti.

Mikäli myyjästä riippuvista syistä osa sopimuksen sisällöstä jää täyttymättä, on kuluttajalla kuluttajansuojalain (38/1978) 5:8 §:n mukainen oikeus vaatia myyjältä sopimuksen täyttämistä kohtuullisessa ajassa. Mikäli myyjä on esteellinen täyttämään sopimuksen ehdot viipymättä, ei hän ole velvollinen täyttämään sitä. Kun esteellisyys sopimuksen täyttämisestä kuitenkin peruuntuu, on myyjän täytettävä sopimuksen ehto kohtuullisessa ajassa ostajan vaatimuksesta. Kuluttajansuojalaki antaa kuluttajalle eräitä turvakeinoja. Lain 5:9–10 §:n puitteissa kuluttajalla on oikeus myyjän toiminnasta aiheutuneen viivästyksen johdosta

vaatia kaupan purkua taikka vahingonkorvausta. Kaupan purkutilanteessa viivästymisen täytyy olla olennainen. Ostajan määrittämän lisäajan puitteissa tapahtunutta tavaran luovutusta ei voida kuitenkaan ajatella viivästymiseksi. Mikäli lisäaikaa ei ole asetettu, on myyjän toteutettava luovutus kohtuullisessa ajassa ostajan huomautuksesta lukien. Vahingonkorvausta kuluttajalla on kuluttajansuojalain 5:10 §:n mukaisesti oikeus vaatia tilanteessa, jossa koiran siirtyminen uudelle omistajalle myyjän toimista johtuen viivästyy ja tilanne on aiheuttanut ostajalle vahinkoa. Myyjän ei kuitenkaan tarvitse suorittaa ostajalle vahingonkorvausta, mikäli hän voi todistaa virheen johtuvan jostain, mikä on hänestä riippumatonta. Kauppalakia (355/1987) sovelletaan yleislain tasoisesti kuluttajansuojalain rinnalla.

Koiran omistajalla on oikeus osallistua kilpailuihin, näyttelyihin tai koirille järjestettäviin kokeisiin sekä ulkoilla vapaasti. Suomen Kennelliitto sekä koirien rotuyhdistykset järjestävät säännöllisin väliajoin erilaisia kilpailuja koirille. Kilpailuja järjestetään koirien taipumusten sekä erilaisten harrastusmahdollisuuksien mukaan. Koirien taipumuskokeita voivat olla esimerkiksi paimenkoirien paimenuskokeet sekä vinttikoirien maasto- ja ratajuoksukokeet. Koiran omistajalla on oikeus osallistua eri rotujärjestöjen sekä Kennelliiton järjestämiin kokeisiin. Koiraa kilpailuttaessa on kuitenkin otettava huomioon eläinsuojelulain 1:1-2§ pohjimmainen tarkoitus; eläintä ei saa altistaa tarpeettomalle kivulle tai tuskalle. (247/1996) Koirille tarkoitettuihin kilpailuihin, joissa koirille voi aiheutua kipua, tuskaa tai kärsimystä, voidaan Aluehallintoviraston toimesta määrätä järjestäjän laskuun hälytettäväksi eläinlääkäri, joka valvoo kokeiden tai kilpailujen suorittamista eläinsuojelulain puitteissa. Samoin eläinlääkäri voi kieltää kilpailujen järjestämisen, mikäli hän näkee aiheelliseksi epäillä kilpailujen olevan liian vaaralliset osallistuville koirille. Tilanteessa, jossa omistajan koiraa on kielletty osallistumasta tapahtumaan, voi kilpailut järjestävä taho ottaa koiran haltuunsa kilpailujen ajaksi, keskeyttää kilpailun kokonaan taikka kutsua poliisin avukseen eläinsuojelulain (247/1996) 1:16–17 §:n mukaisesti.

Koiran omistajalla on oikeus asettaa koiransa näytteille Suomessa järjestettävissä koiranäyttelyissä. Kuten kilpailutilanteessa, myöskään näytteillä pitämistä ei saa aiheutua koiralle aiheetonta tuskaa taikka kärsimystä eläinsuojelulain

(247/1996) 1:1§ ja 19§:n mukaisesti. Koiranäyttelyiden tarkoitus on edistää hyvännäköisten koirien käyttämistä rotukoirien jalostuksessa.

Koiralla ja omistajalla on oikeus kulkea toisen maalla maanomistajan luvalla. Koiran ulkoiluttamiseen kytkemättömänä tarvitaan aina maanomistajan tai metsäoikeuden haltijan lupa. Tämän lisäksi koiran on oltava kytkettynä tai välittömästi kytkettävissä hihnaan 1.3.- 19.8. koko Suomen alueella. Koiran kiinnipito-velvollisuus määräytyy metsästyslain (615/1993) 8:51§:ssä säädetyn mukaisesti; koira ei saa pitää irti mainittuna aikana muutoin kuin laissa mainituissa poikkeustilanteissa. Kytkemättömänä saavat olla koirat, jotka ovat 1.3.–19.8. tietyn alueen omistajan tai haltijan luvalla pihamaalla tai puutarhassa koiralle varatulla aidatulla alueella, alle viisikuiset koirat, ihmisen apuna olevat palveluskoirat niille tarkoitettussa tehtävässä, virkavallan apuna taikka virkavallan avuksi koulutettavat koirat esimerkiksi poliisi- tai tulliviranomaisen käyttöön. (Ympäristöministeriö, 2012.)

3.2 Koiran omistajan velvollisuudet

Eläinsuojelulainsäädännön mukaisesti koira on kohdeltava kuten mitä tahansa muutakin eläintä; koira tuntee ja muistaa tuskaa ja kärsimystä. Kaikessa toiminnassa on huomioitava koiran tarpeet perustarpeista aina käyttäytymistarpeisiin saakka koiran tuntemuksia ja hyvää kohtelua unohtamatta. Koira ei saa kohdella huonosti, jättää heitteille tai kohdella muutoinkaan välinpitämättömästi. (HE 36/1995) Koiralla ei voi olla oikeuksia, sillä sitä ei lainsäädännössä tunnisteta muuksi kuin esineeksi. (Jaakonsaari & Ojala, 2011, 19–20)

Lainsäädännön vuoksi koira käsitellään kirjallisuudessa esineenä. Koira voidaan myydä, ostaa, vaihtaa tai lahjoittaa. Koiran vahingoittamisesta ei makseta korvauksia koiralle vaan koiran omistajalle. Lainsäädännön rajoitukset koiran omistukselle ovat erittäin mitättömät. Koiran omistajaksi halajavan ei tarvitse käydä mitään koulutusta tai olla muutoinkaan pätevytynyt. Myöskään ikäraja koiran ostamiselle ei ole. (Jaakonsaari & Ojala, 2011, 19–20) Lainsäädännössä ei toistaiseksi ole tarkkaa säädöstä omistussuhteista, sillä koira tunnetaan käsit-

teenä edelleen esineenä. Ainoana rajoittavana tekijänä koiran omistamiselle voidaan pitää rikoslain (39/1889) 17:23.1§:n mukaista eläintenpitokieltoa, joka rajoittaa koiran omistamista, ostamista ja hoitamista. Joissakin tapauksissa eläintenpitokieltoa kovennetaan myös Suomen Kennelliiton kurinpitolautakunnan päätöksellä, jonka mukaisesti asianomainen voidaan asettaa erilaisiin koiran käyttö- ja rekisteröintikieltoihin Suomessa. Käyttö- ja rekisteröintikiellot koskevat kaikkia koiranomistajia. Kennelliiton jäsenille on olemassa erikseen myös Suomen Kennelliiton sisäisiä rangaistuksia, jotka koskevat koiran kilpailuttamista sekä esittämistä Suomessa järjestettävissä koirille tarkoitettavissa tapahtumissa sekä kilpailuissa.

Koiran omistajuus voidaan määrittää nimi- tai hallintaperiaatteen perusteella. Nimiperiaatteen mukaisesti omistaja voidaan määrittää Suomen Kennelliiton ylläpitämän jalostustietojärjestelmän (KoiraNet Jalostustietojärjestelmä, 2012) omistajamerkinnän perusteella. Merkintä ei kuitenkaan joka tilanteessa ole täysin pätevä keino omistussuhteen määrittämiseen, sillä läheskään kaikkia koiria ei ole rekisteröity Kennelliiton järjestelmään ja joissakin tapauksissa merkinnät voivat olla vanhentuneita. Tällaisessa tilanteessa omistajuus tulee määrittää hallintaperiaatteen mukaisesti: kenen koira on alun perin, missä koira asuu ja kuka sitä hoitaa. (Jaakonsaari & Ojala, 2011, 19–21)

Koiran omistajalla on ympärivuorokautinen vastuu omistamastaan koirasta. Koiran tarpeista on pidettävä huolta mahdollisimman hyvin. Koira ei saa hoidossa ollessaan jättää omilleen ilman tarvittavaa ruokaa ja juomaa. Myös koiran perus- ja käyttäytymistarpeista on pidettävä huoli eläinsuojelulain (247/1996) 2:3,5§ mukaisesti. Omistajan velvollisuus huolehtia koirasta alkaa, kun koira on omistajan hallussa esimerkiksi kaupan kautta. Kasvattajan vastuu koirasta päättyy kauppaan. Tilanteissa, joissa koira on kasvattajalta sijoitussopimuksella koiran haltijalla, osa velvollisuuksista säilyy sijoitussopimuksen mukaisesti kasvattajalla. Sijoitussopimus voi olla Kennelliiton jäsenilleen laatima taikka sopijaosapuolten solmima keskinäinen kirjallinen tai suullinen sopimus. Sopimuksella voidaan sopia kaikista koiran hoitoon, jalostuskäyttöön sekä taloudellisiin asioihin liittyvistä seikoista. Kasvattajan tekemän sijoittamissopimuksen kautta kasvattajan omistusoikeus koiraan säilyy ennallaan. Luovutuksensaajan, eli koiran

haltijan rooli, on tarjota koiralle tarpeeksi hyvät elinmahdollisuudet (Jaakonsaari & Ojala, 2011, 126–132.).

Sillä, kenen hallussa koira on milläkin hetkellä, on suuri merkitys tilanteissa, joissa koira aiheuttaa vahinkoa ympäristölleen. Koiran kanssa ulkoilevan ihmisen tulee kiinnittää huomiota myös roskaamiseen sekä yleiseen siisteyteen, sillä häntä sitovat samat lait kuin yksin retkeilevää ihmistä. Tästä ja terveydellisistä syistä koirien ulosteet on kerättävä koiran jäljiltä järjestyslaissa (612/2003) säädetyn 4:14 § koirakurin mukaisesti. Koiran omistajan tai haltijan on myös saman pykälän mukaisesti pidettävä koira kytkettynä taajama-alueella ja pidettävä huoli, ettei koira pääse kytkemättömänä kuntoiluun tarkoitetuille alueille, kuten yleiselle uima-rannalle, lenkkipolulle tai urheilukentälle.

Koira ei saa myöskään mennä kytkemättömänä lasten leikkikentälle taikka torialueelle toriaikana. Hallituksen esityksessä (20/2002) perustellaan koirien kiinnipitosäännöstä yleisillä paikoilla, joilla liikkuu paljon ihmisiä, turvallisuus- ja terveysperusteilla. Lemmikkieläinten onkin katsottu aiheuttavan ongelmia erityisesti paikoilla, joilla liikkuu paljon lapsia, mikä tekee koirakurisäännöksestä perustellun. Kunta tai kunnan lautakunta voi nimetä kunnan alueelta yleisiä urheiluun tarkoitettuja alueita koirille sallituiksi tai kielletyiksi.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 3426/2006 pohdittiin, oliko kunnan liikuntalautakunta ylittänyt valtuutensa kieltäessään koirien ulkoiluttamisen kokonaan eräillä kuntoilualueilla. Kielto ei ulottunut kaikkiin kunnan kuntoiluratoihin. Lautakunta perusteli kiellon koirien ja lenkkeilijöiden kohtaamistilanteiden vähentämisellä ja niistä johtuvien mahdollisten vaaratilanteiden välttämällä kuntoilualueella. Korkein hallinto-oikeus katsoi lautakunnan kiellon olevan laillinen, eikä sen katsottu loukkaavan liikkumisvapautta. Henkilö, jonka valvonnan alaisuudessa koira on kytkemättömänä järjestyslain 4:14§:ssä mainituilla alueilla, on vastuussa koiran aiheuttamista vahingoista. Henkilö, joka laiminlyö järjestyslain 4:14§:ssä säädettyä eläimen pitämiseen liittyvää velvollisuutta. määrätään rikesakkorikkomuksista säädetyn lain (756/2010) 14§ 10 kohdan mukaisesti 20 euron rikesakkoon.

3.3 Rikoslain säädökset eläinsuojelurikoksista ja -rangaistuksista

Rikoslaisissa (39/1889) on säädetty eri rikoksista sekä niistä rankaisemisesta. Eläinsuojelulain (247/1996) ohelle säädettiin rikoslakiin erikoissäädökset eläinsuojelurikoksesta sekä niistä rankaisemisesta. Eläinsuojelurikokseen syyllistynyt henkilö on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta pahoinpidellyt, liiallisesti rasittanut, jättänyt vaille tarpeellista hoitoa taikka ravintoa tai muutoin toiminut eläinsuojelulain vastaisesti. Eläinsuojelurikokseen syyllistynyt henkilö tulee rikoslain 17:14 §:n mukaisesti tuomita eläinsuojelurikoksesta sakkorangaistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Mikäli rikos on tehty erityisen raa’asti tai julmalla tavalla, eläinsuojelurikoksen kohteena on ollut erityisen suuri määrä eläimiä tai rikoksella on haviteltu huomattavaa taloudellista hyötyä sekä teko voidaan kokonaisuutena luokitella törkeäksi, tulee rikoksen tekijä tuomita rikoslain 17:14a §:n mukaisesti törkeästä eläinsuojelurikoksesta vähintään neljäksi kuukaudeksi tai enintään neljäksi vuodeksi vankeuteen. Mikäli eläinsuojelurikos on ollut kokonaisuus arvioiden vähäinen, tulee rikoksen tekijä tuomita lievästä eläinsuojelurikoksesta sakkoon rikoslain 17:15§ mukaisesti.

Koiran, kuten minkä tahansa muun eläimen vahingoittamisesta, tarpeettoman kivun, tuskan tai kärsimyksen tuottamisesta tuomitaan eläinsuojelurikokseen syylliseksi tuomioistuimen päätöksellä. Hovioikeuden päätöksessä 430:2008 syyttäjä vaati X:lle rangaistusta kolmesta vahingonteosta, joissa X oli oikeudetta ampunut Y:n ja Z:n omistamia 6-vuotiaita poroja sekä niiden vassoja vahingoittamalla niitä vakavasti. Lisäksi X:n katsottiin vahingoittaneen paliskunnan yhtä poroa ja vasaa. Porot olivat vahingoittuneet pahoin ja kulkeutuneet lähimetsään kuolemaan vammoihinsa. Syyttäjä vaati X:lle tuomiota eläinsuojelurikoksesta, sillä tämä oli aiheuttanut vahingoittamilleen poroille aiheetonta kipua, tuskaa ja kärsimystä ampuen niitä ympäriinsä haulikolla. Syyttäjä vaati lisäksi takavarikoituja haulikkoja sekä kuutta patruunaa menetettäväksi menetysseuraamuksena. Tämän lisäksi syytettyä vaadittiin maksamaan Y:lle ja X:lle yhteensä yli 750 euroa sekä paliskunnalle yli 850 euroa viivästyskorkeineen vahingonkorvauksia asianosaisille marraskuusta 2005 lähtien. Syytetty myönsi syyllisyytensä Y:n ja Z:n porojen osalta, mutta kiisti osallisuutensa paliskunnan porojen vahingoittamisesta ja näin ollen kieltäytyi maksamasta vahingonkorvauksia paliskunnan osalta. Käräjäoikeus katsoi X:n syyllistyneen Y:n ja Z:n omistamien kahteen

poroon kohdistuneeseen vahingontekoon ja eläinsuojelurikokseen. Käräjäoikeus tuomitsi X:n maksamaan Y:lle ja Z:lle kummallekin 340 euron vahingonkorvauksen sekä valtiolle suoritettavaksi 60 päiväsakkoa ja haulikon patruunoineen menetettäväksi menetykseuraamuksena rikoksesta. Asia vietiin X:n toimesta hovioikeuteen, jossa päiväsakkojen määrä nousi 60:sta 70:een. Lisäksi X tuomittiin suorittamaan vahingonkorvaus myös paliskunnan osalta 625 euron suuruisena viivästyskorkoineen. Muilta osin käräjäoikeuden päätös pysyi samana.

Rikoslain (39/1889) sekä eläinsuojelulain (247/1996) ja muun eläimiin liittyvän sääntelyn noudattaminen on ensisijaisen tärkeää. Eläinsuojelurikoksesta tuomitulle henkilölle määrätään tuomioistuimen toimesta rikoslain 17:14a §:ssä säädetyn rangaistuksen lisäksi rikoslain 17:23 §:n mukainen eläintenpitokielto. Eläintenpitokielto määrätään, kun henkilö on syyllistynyt törkeään eläinsuojelurikokseen. Eläintenpitokielto määrätään aina syyttäjän vaatimuksesta. Hallituksen esityksen (97/2010, 5) mukaisesti eläintenpitokiellon tarkoituksena on pyrkiä eläinsuojelurikoksesta tuomittua uusimaan rikostaan sekä rajoittaa hänen mahdollisuuksiaan toimia eläinten kanssa mahdollisimman laajasti. Mikäli tuomioistuin kuitenkin näkee tarpeelliseksi, voi se omalla päätöksellään jättää tuomitsematta eläinsuojelurikoksesta tuomitun eläintenpitokieltoon. Eläintenpitokielto voidaan ulottaa koskemaan kaikkia eläinlajeja taikka osaa eläinlajeista. Tuomioistuimen päätöksellä eläinsuojelurikoksesta tuomittu voi erityisistä syistä omistaa myös kokonaan tai osaksi joitakin eläimiä, jotka ovat olleet asianomaisen hallussa tai eivät ole olleet rikoksen kohteena päätöksen tekohetkellä. Eläintenpitokiellon laajuuden ja pituuden osalta harkitsemisvalta on siis täysin tuomioistuimella. Tuomioistuimen harkittavaksi jää, kuinka törkeästi eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu. Mikäli tuomioistuimen päätöksen mukaisesti eläintenpitokieltoa on tarpeen määrätä esimerkiksi vuoden ajaksi, voidaan törkeää eläinsuojelurikosta pitää vähäisempänä kuin henkilöllä, jolle on määrätty jopa 10 vuoden määräaikainen eläintenpitokielto. Eläintenpitokielto voidaan kuitenkin määrätä myös pysyväksi. Rikoslain 17:23 §:n mukaisesti pysyvän eläintenpitokiellon edellytykset ovat eläinsuojelurikokseen syyllistyminen törkeään eläinsuojelurikokseen, henkilön aiempi määräaikainen eläintenpitokielto, tai asianomaisen erittäin heikko terveydellinen tilanne. Näiden edellytysten lisäksi henkilöä on

pidettävä täysin kykenemättömänä tai soveltumattomana omistamaan, hallitsemaan taikka hoivaamaan eläimiä tai pitämään eläinten hyvinvoinnista huolta.

3.4 Suomen Kennelliiton Kurinpitolautakunnan rangaistukset

Rikoslain (39/1889) 17:14–15 ja 17§:ien ohella myös Kennelliitolla on oikeus antaa lainvastaisesti toimineelle henkilölle lisärangaistus rikoslaissa säädetyn eläinsuojelurikoksen rikkomisesta. Lainvastaisen toiminnan lisäksi kurinpitolautakunta voi antaa rangaistuksia henkilölle tai yhteisölle, joka on toiminut Kennelliiton sääntöjen vastaisesti. Lisärangaistuksena asianomainen henkilö voidaan tuomita Suomen Kennelliiton kurinpitolautakunnan toimesta Kennelliiton sääntörikkomuksista lisäseuraamuksiin, mikäli eläinsuojelurikoksesta tuomittu henkilö on Suomen Kennelliiton jäsen. Suomen Kennelliiton sääntöjen 33–34§:ssä määritellään syyt, joiden perusteella Suomen Kennelliiton hallitus voi esittää Kennelliiton jäsenen, jäsenyhdistyksen taikka Kennelliittoon kuulumattoman henkilön sääntöjen vastaisen toiminnan kurinpitolautakunnan käsiteltäväksi. Lisäseuraamuksen edellytyksenä on Suomen Kennelliiton sääntöjen, kurinpitolautakunnan päätösten tai Suomen lainsäädännön vastaisesti toimiminen. Lisäseuraamukset rajoittavat koiran omistajan tai kasvattajan toimintaa Suomessa. Lisäseuraamuksia ovat osallistumis-, tuomarointi-, rekisteröinti- ja muut kiellot toimia Kennelliiton tapahtumissa sekä koirien jalostukseen tai esittämiseen liittyvissä asioissa. Suomen Kennelliiton kurinpitolautakunnan lisäseuraamukset voivat olla määräaikaaisia tai pysyviä (Suomen Kennelliitto ry, 2013.).

3.5 Metsästyslain vaikutus koiran omistukseen

Metsästyslakia (615/1993) sovelletaan lain 1:1§ sananmukaisesti: ”lakia sovelletaan metsästykseseen ja rauhoittamattomien eläinten pyydystämiseen ja tappamiseen sekä riistanhoitoon, riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen ja koiran pitämiseen.” Metsästyslaki ulottuu koiran pitämisessä irtipitosäännökseen sekä koiran käyttämiseen metsästyksessä apuvälineenä. Jokaisen koiran käyttäminen metsästykseseen ei kuitenkaan ole automaatio, sillä koiran soveltuvuus metsästyksessä apuvälineenä määräytyy koiran käyttäytymis-

tarpeiden sekä riistan tappomenetelmän kautta. Metsästyksen sekä koiran irtipitoon liittyvät koirien irtipitoon ja metsästyskäyttöön liittyvät säädökset löytyvät metsästyslain 8 luvusta. Koiran pitämisessä kytkemättömänä noudatetaan myös järjestyslain (612/2003) 4:14 §:n mukaista koirakuria ja huolehdittava, ettei koiran pitämisestä aiheudu haittaa ympäristölle tai muille ihmisille ja eläimille.

Metsästyslain (615/1993) 8:51§:n mukaisesti koira on pidettävä kytkettynä tai välittömästi kytkettävissä 1.3.–19.8.. Kytkemättömänä saa pitää kuitenkin koira, joka on alueen omistajan luvalla irti, viisi kuukautta nuorempi, paimentamis-, opas- tai vartiointitehtävissä taikka viranomaistehtävissä apuna. Myös viranomais- tai paimentamis-, opas- taikka vartiointitehtäviin koulutettavat koirat saavat olla kytkemättöminä koulutukseen käytettävän ajan. Irtipitokiellosta voidaan poiketa metsästyksen käytettävien koirien kohdalla, tai tilanteissa, joissa kana- tai lintukoira koulutetaan sille tarkoitettuun tehtävään rauhoitettuja riistaeläimiä häiritsemättä. Suomen riistakeskus antaa erikoislupia koirien kouluttamiseen taikka koirakokeiden järjestämiseen. Hirvieläinten metsästyksen käytettävän koiran koulutus voidaan toteuttaa riistakeskuksen luvalla aikavälillä 20.8.–31.12.. Suden, karhun ja ilveksen metsästyksen tarkoitettuna koiran metsästyskokeiden järjestämiseen sekä koiran kouluttamiseen tarvittava lupa voidaan myöntää riistakeskuksen toimesta ajalle 20.8.–28.2.. Koulutuksen tai kokeen aikana ei saa häiritä rauhoitettuja riistaeläimiä. Metsästyslain 8:53§:n mukaisesti maanomistajalla tai metsästysoikeuden haltijalla on oikeus poistaa omalta alueeltaan henkilö, joka liikkuu kytkemättömän koiran kanssa alueella ilman lupaa. Mikäli metsästyksessä alkanut ajo taikka haukku ajautuu luvattomasti alueelle, on alueen omistajan annettava metsästyksen jatkua keskeytyksettä puolen tunnin ajan. Koiran omistajaa tai haltijaa, joka tahallaan tai huolimattomuuttaan rikkoo metsästyslain säännöksiä, on rangaistava metsästyslain 10:75 §:n mukaisesti säännösten rikkomisesta sakkorangaistuksella.

4 Viranomaisvalvonta

4.1 Eläinsuojelua valvovat viranomaiset ja toimivalta

Eläinsuojeluviranomaisina toimivat Suomessa useat eri viranomaiset. Maa- ja metsätalousministeriö valvoo ylimpänä viranomaisena eläinsuojelulainsäädännön noudattamista sekä täytäntöönpanoa. Ministeriö valmistelee lainsäädännön eläinsuojeluasioissa. Elintarviketeollisuusvirasto Evira toimii maa- ja metsätalousministeriön rinnalla samoissa tehtävissä. Eviran päätoimisiin tehtäviin saata- vat toimenannot tulevat suoraan maa- ja metsätalousministeriöltä. Aluehallinto- virastot huolehtivat omien toimialueidensa alueella eläinsuojelulainsäädännön täytäntöönpanon ja noudattamisen valvonnasta. Poliisi, kunnaneläinlääkäri ja terveystarkastajat valvovat eläinsuojelulainsäädännön sekä sen nojalla annettu- jen määräysten ja säännösten noudattamista omalla toimialueellaan (Elintarvi- keturvallisuusvirasto Evira, 2013.).

Eläinsuojelulain (247/1996) 4 luvussa säädetään eläinsuojelua valvovista ta- hoista. Eläinsuojelulain 4:39 §:n mukaisesti aluehallintovirastolla, kunnaneläin- lääkrillä, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhaltijalla, poliisilla ja eläinsuojeluvalvojalla on oikeus suorittaa tarkastus tilaan, jossa on syytä epäillä eläimen hoitoon, kohteluun tai muuhun käyttöön liittyvää lainvastaista käyttöä kotirauhan piiriin kuuluvan alueen ulkopuolella. Samoilla viranomaisilla on jatkuva oikeus suorittaa tarkastuksia sirkuksiin, eläintarhoihin, eläinnäyttelyi- hin ja eläinkilpailuihin. Viranomaisvalvontaa voidaan suorittaa tiloissa, joissa on teuraseläimiä sekä teurastuspaikalle ilman erityistä epäilyä lainvastaisesta toi- minnasta. Tarkastuksen suorittavalla taholla on oltava rajaton pääsy tilaan, jos- sa eläintä pidetään, sekä nähdä eläin, sen pitopaikka, sen hoitoon tarkoitetut ruuat, juotavat, varusteet ja välineet. Näytteen ottaminen eläimestä on sallittua tilanteissa, joissa se on tarpeen eläimen todellisen tilanteen selvittämiseksi. Valvontaviranomaisen tulee auttaa muuta viranomaista kotirauhan piiriin kuulu- vissa tarkastuksissa, mikäli se on tarpeen eläinsuojelulain 4:50 §:n puitteissa.

Valvontaa ja tarkastuksia suorittavien viranomaisten on eläinsuojelulain (247/1996) 4:40 §:n mukaisesti annettava eläimen omistajalle tai haltijalle neuvoja, joiden avulla eläinten hyvinvointia voidaan parantaa. Mikäli tarkastuksessa on ilmennyt epäkohtia, on tarkastuksen suorittaneen viranomaisen huolehdittava puutteiden tai epäkohtien korjaamisesta omistajan tai haltijan toimesta. Eläintensuojeluvalvojan on ilmoitettava aluehallintovirastolle, kunnaneläinlääkärille, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalle viranhaltijalle tai poliisille havaitsemastaan lainvastaisesta rikkeestä määräyksen rikkomisesta. Ilmoituksen saaneen tahon on ryhdyttävä eläinsuojelulain 4:42–44 §:ssä säädettyihin toimenpiteisiin.

Jos eläinsuojelulain (247/1996) 39 §:n mukaisessa tarkastuksessa tai muussa yhteydessä tulee ilmi eläinsuojelulain säännösten rikkeitä, voi aluehallintovirasto, kunnaneläinlääkäri, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija, tarkastuseläinlääkäri, rajaeläinlääkäri tai poliisi kieltää eläimen omistajaa tai haltijaa jatkamasta eläinsuojelulain tai viranomaisten määräysten vastaista toimintaa. Eläimen omistaja tai haltija voidaan myös määrätä täyttämään eläinsuojelulaissa määritellyt omistajan tai haltijan velvollisuudet eläinsuojelulain 4:42.1 §:n mukaisesti. Mikäli omistaja tai haltija ei toteuta viranomaisen antamaa kieltoa tai määräystä, voi aluehallintovirasto tehostaa eläinsuojelulain 4:43 §:n mukaisesti omistajalle tai haltijalle annettua kieltoa taikka määräystä uhkasakolla tai teettämishalla. Teettämishukka sisältää uhan velvollisuuden täyttämisestä laiminlyöjän kustannuksella uhkasakollain (111371990) mukaisesti.

Aluehallintovirasto, kunnaneläinlääkäri, kunnan terveydensuojeluvalvontaa suorittava viranhaltija, tarkastuseläinlääkäri, rajaeläinlääkäri tai poliisi voi suorittaa eläinsuojelullisten syiden johdosta välittömän toimenpiteen eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi voidaan eläinsuojelulain (247/1996) 4:44 §:n mukaisesti hankkia tilapäinen tai pysyvä hoitopaikka muualta tai eläimen hyvinvoinnin kannalta elintärkeitä tarvikkeita, kuten ruokaa. Pahimmassa tapauksessa viranomaisella on oikeus lopettaa, huutokaupata, myydä tai toimittaa teurastettavaksi eläin, mikäli se on tarkoituksenmukaista. Eläimen omistajan tai haltijan on suoritettava toimenpiteistä aiheutuneet kustannuk-

set eläinsuojelulain 7:58 §:n mukaisesti. Eläinsuojelulain 4:47 §:n mukaisesti eläin, aine, tavara tai väline voidaan takavarikoida tarkastuksen yhteydessä, mikäli sen käyttämisestä voidaan nähdä aiheutuvan haittaa. Jos aine, tavara tai väline tulisi eläinsuojelulain 12 §:ssä säädetyllä tavalla tuottamaan eläimelle tarpeetonta kipua, tuskaa tai kärsimystä, voi poliisi tai muu eläinsuojeluviranomainen takavarikoida sen. Pakkokeinolain (450/1987) 4:10 §:ssä säädetyt takavarikoidun esineen säilyttämistä koskevan pykälän vastaisesti takavarikoitu eläin voidaan heti lopettaa, myydä tai huutokaupata, mikäli sen arvo tai kunto on vähäinen tai hoidon järjestäminen ei ole mahdollista.

4.2 Viranomaisvalvonnan toteutuminen

Aluehallintoviraston mukaan kunnallisten valvontaeläinlääkärien aktiivisuus ja työpanos näkyvät selvästi eläinsuojeluvalvonnassa. Säännöllisen valvonnan ei kuitenkaan kerrota tapahtuvan asetettujen tavoitteiden mukaisesti (Aluehallintovirasto, 2011.). Valvontaeläinlääkärien tehtävänä on raportoida havaitsemiaan ongelmista eläinsuojelullisissa asioissa muille eläinsuojelulainsäädännön noudattamista seuraaville viranomaisille. Muun muassa Pohjois-Karjalan alueella valvontaeläinlääkärien työtaakka kasvoi liian suureksi, sillä yksi valvovista eläinlääkäreistä irtisanoutui tehtävästään Joensuussa ylisuuren työtaakan vuoksi. Valvontaeläinlääkärit näkevät lähes päivittäin tapauksia, joissa omistaja tai haltija jättää koiran ruokkimatta tai muutoin huolehtimatta. Sanomalehti Karjalaisen mukaan jopa kymmenen prosenttia valvontaeläinlääkärien nähtäville tullevista tapauksista johtaa rikosilmoitukseen tai esitutkintapyyntöön. (Sanomalehti Karjalainen, 12.3.2012)

Viranomaisvalvonnan toteutumisesta ei ole olemassa mitään erityistä rekisteriä, josta voisi suoraan katsoa, kuinka moni tapaus eläinsuojelurikoksista tai sellaisen epäilystä päättyy lopulta tuomioistuimeen saakka. Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran Internet-sivujen mukaan epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten määrä on jatkuvassa nousussa. Tarkastusten määrät eivät kuitenkaan ole suoraan verrannollisia havaittujen eläinten laiminlyöntien määrien kanssa, sillä laiminlyöntien määrä on pysynyt kautta aikain lähes samalla tasolla. Vuodesta 2010 vuoteen 2009 on havaittu tulleen 1000 epäilyyn perustuvan tarkas-

tuksen muutos. Vuonna 2011 vastaava määrä oli vain 100 tarkastuskäyntiä enemmän vuoteen 2010 verrattuna. Kasvaneiden tarkastusmäärien seurauksena valvontaeläinlääkäreiden sekä muiden avustavien virkamiesten työtaakka on selkeästi kasvanut. Lemmikkieläintarkastusten määrää on vaikea arvioida todellisuudessa, sillä osaa tarkastuskäynneistä ei ole raportoitu suuren työtaakan seurauksena. Vuonna 2011 lemmikkieläintarkastuksia oli tämän hetkisen tiedon mukaan 1700 kaikkiaan 2600 tarkastuksesta. Viranomaisten antamia eläinsuojelulain (247/1996) 4:43§:ssa säädettyjä kieltoja ja määräyksiä annettiin eniten tuontaeläinlajeille. (Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, 2012)

5 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Eläinsuojelulain (247/1996) nykytilaa peilaten sitä koiran omistajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä selvittää mahdollisten eläinsuojelulain toteuttamista valvovien viranomaisten olemassaolo Suomessa. Viranomaisvalvonnan toteutumisen arvioinnin tuli tapahtua ennen opinnäytetyön kirjoittamista tehdyn suunnitelman mukaisesti esimerkiksi Tilastokeskuksen raporttien sekä tilastojen avulla peilaten sitä lainsäädännössä asetettuihin tavoitteisiin.

Opinnäytetyö toteutettiin lainopillisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen mukaan ottaminen olisi tuonut opinnäytetyölle lisäsisältöä. Nykyisessä muodossaan tutkimus on kuitenkin mielestäni onnistunut. Pyrin parhaani mukaan hyödyntämään kirjallisuutta sekä lainsäädäntöä objektiivisesti.

Opinnäytetyön aihe oli minulle entuudestaan tuttu, joten kirjoittamisprosessin aloittaminen oli helppoa. Aiheeseen tutustuminen alkoi kirjallisuuteen sekä lehti-leikkeisiin tutustumalla, eläinsuojelulakiin verraten. Opinnäytetyön kirjoittaminen opetti minulle aiheiden objektiivista käsittelyä sekä antoi minulle eväitä lähemmäksi asiantuntijuutta tulemisessa. Eläinsuojelulainsäädäntö on minulle opinnäytetyön kirjoittamisprosessin jälkeen selkeämpi, ja osaan etsiä tietoutta aiheesta paljon nopeammin kuin ennen.

Lainopillinen tutkimus on toteutettu opinnäytetyön ohjeiden mukaisesti. Tutkimus pysyi hyvin asetettujen tavoitteiden sisällä, vaikkakin joiltain paikoin asioiden käsittely jäi hieman puutteelliseksi vähäisten lähteiden vuoksi. Työ on laaja sekä kattava ja täyttää siten ammattikorkeakoulun asettamat vaatimukset. Koiran omistamisesta voisi kirjoittaa paljon enemmän, mutta silloin opinnäytetyö laajenisi liaksi eikä täyttäisi lainopillisen tutkimuksen sisältövaatimuksia. Lakilähteiden käyttäminen asetti hieman haasteita, sillä osa tekstistä oli lähellä muuttua referaatiksi.

Pääasiallisena kirjallisuutena toiminut Koiranomistajan oikeusopas (Jaakonsaari & Ojala, 2011) antoi raamit työlle tulematta kuitenkaan primäärilähteeksi. Opinnäytetyötäni on mahdollista laajentaa esimerkiksi ensimmäistä kertaa koiran omistajaksi ryhtyvän henkilön oikeusoppaaksi, jonka tarkoituksena on kertoa pintapuolisesti oikeuksista ja velvollisuuksista. Opinnäytetyöstä on mahdollista tehdä myös laadullinen tutkimus pienillä lisäyksillä.

Opinnäytetyötäni tehdessä heräsi usein kysymyksiä nykyisen lainsäädännön tilasta. Esimerkiksi lain ylimalkaisuus ja pienehkö sekavuus tuovat haasteita henkilölle, joka haluaa apua laista. Koiran omistajan käsite on erittäin huteruutta, sillä hallintaperusteen mukaisesti useiden koiran omistajien tilanteessa riitatilanteen sattuessa tosiasiallisen omistajan selvittäminen on hyvin haasteellista. Eläinsuojelulain (247/1996) ja rikoslain (39/1889) mukaiset rangaistukset eläinsuojelulakiin syyllistyneelle henkilölle ovat puolestaan mielestäni riittävät, sillä eläinsuojelurikoksesta voidaan rangaista kolmitasoisesti määräten myös lisärangaistuksia. Viranomaistoiminnan onnistumisen arviointi perustuu täysin lehdistä ilmoitettuun tietoon sekä aluehallintoviraston tiedotteisiin valvontaeläinlääkäreiden työpanoksen lisääntymisestä (Aluehallintovirasto, 2012). Kirjoitusprosessin aikana heräsi kysymys viranomaisvalvonnan riittävydestä, sillä työtaakan alla useat tapaukset voivat jäädä huomaamatta liiallisen eläinlääkäreiden sekä muiden laissa määriteltyjen viranomaisten työtaakan vuoksi.

Lähteet

- Aluehallintovirasto. 2012. Valvontaeläinlääkäreiden työpanos näkyy eläinsuojeluvälvönnän tehostumisena. Aluehallintovirasto.
<http://www.avi.fi/fi/virastot/pohjoissuomenavi/Peruspalvelujenarviointi/Sivut/Valvontael%C3%A4inl%C3%A4%C3%A4k%C3%A4reidenty%C3%B6panosn%C3%A4kyyel%C3%A4insuojeluvälvönnäntehostumisena.aspx> 11.2.2013.
- Aro, J. 2012. Eläinten kaltoinkohtelu painetaan usein villaisella. Aamulehti.
<http://www.aamulehti.fi/Kotimaa/1194785508191/artikkeli/elainten+kaltoinkohtelu+painetaan+usein+villaisella.html> 29.12.2012.
- Eläimet ja terveys. 2012. Tietoa eläinsuojelulain uudistamisesta. Maa- ja metsätalousministeriö.
<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/elaimet/elainsuojelulaki.html> 2.1.2013.
- Eläinlääkintähuoltolaki 765/2009
 Eläinsuojelulaki 247/1996
 Eläinsuojelun uudistamishanke, työryhmä. 2012. Valtioneuvoston hankerekisteri.
http://www.hare.vn.fi/mHankePerusSelaus.asp?h_iID=18627&tVNo=1&sTyp=Selaus 3.1.2013.
- Eläinsuojelun valvonta. 2012. Eläinsuojeluviranomaiset Suomessa. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira.
http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu_ja_elainten_pito/elainsuojelun_valvonta/elainsuojeluviranomaiset_suomessa_11.2.2013.
- Eläinsuojelun valvonta. 2012. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset 2011. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira.
http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu_ja_elainten_pito/elainsuojelun_valvonta/epailyyn_perustuvat_tarkastukset/epailyyn+perustuvat+elainsuojelutarkastukset+2011/ 11.2.2013
- Eläintäutilaki 55/1980
 Hallituksen esitys 36/1995 eduskunnalle eläinsuojelulain muuttamiseksi.
 Hallituksen esitys 97/2010 eduskunnalle laeiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta ja eläintenpitorekisteristä sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi. HO 430/2008
- Hollo, E.J. 2009. Johdatus Ympäristöoikeuteen. Helsinki: Talentum.
- Hollo, E.J. 2010. Selvitys, eläinsuojeluoikeudesta ja sen kehittämistarpeista
- Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum.
- Hytönen, T. 2007, Kiellot rangaistuksen oheisseuraamuksena. Lapin yliopisto.
- Jaakonsaari, T. & Ojala, A. 2011. Koiranomistajan oikeusopas. Helsinki: Tammi.
- Jokamiehenoikeudet. 2012. Ympäristöministeriö.
www.ymparisto.fi/jokamiehenoikeudet 7.2.2013.

Järjestyslaki 612/2003

Kauppalaki 355/1987

KHO 3426/2006

KoiraNet. 2013. Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä.

<http://jalostus.Kennelliitto.fi/frmKoira.aspx?RekNo=FIN56192%2F08&R=273> 12.2.2013.

Kotieläinjalostuslaki 794/1993

Kuluttajansuojalaki 38/1978

Laki eläinlääkäriin ammatinharjoittamisesta 29/2000

Laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006

Laki eläinten lääkitsemisestä 617/1997

Laki eläintenpitokieltorekisteristä 21/2011

Laki eläintunnistusjärjestelmästä 238/2010

Laki koe-eläintoiminnasta 62/2006

Laki rikesakkorikkomuksista 756/2010

Maa- ja metsätalousministeriö – Eläinten hyvinvointi (11.7.2012)

http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/elaimet/elainten_hyvinvointi.html

Metsästyslaki 615/1997

Pakkokeinolaki 450/1987

Perustuslaki 731/1999

Poliisilaki 493/1995

Raippa, R. Koiramme-lehti. 4/2012

Rikoslaki 39/1889

Romero, R. 12.3.2012. Sanomalehti Karjalainen.

Suomen Kennelliitto. 2007. Suomen Kennelliiton säännöt.

<http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/B01CCE8C-58D7-4213-921A-D375C3E3F918/0/kennelliittosaannot2007.pdf> 8.2.2013.